

SASKY lukioiden kestävän kehityksen käsikirja

Kevät 2024, laatijat Aulikki Laine ja Susanna Järvi

Pohjana Joroisten yhtenäiskoulun Ympäristökäsikirja ja
Oulussa laadittu koulun korjausopas

SASKY

SASKY

Johdanto

Kestävän kehityksen käsikirja sisältää kuvauksen keskeisistä toimintaperiaatteista, johtamisesta, resurssien hallinnasta ja toiminnan parantamisesta. Käsikirjan avulla pyritään lukio-toiminnan ympäristöystävällisyyteen.

Käsikirja perustuu

- Valtion perusopetussuunnitelmaan
- Alueellisen nuorisotyön kriteeristöön (Kunnallisen nuorisotyön osaamiskeskus)
- Kouluruokasuositukseen (Valtion ravitsemusneuvottelukunta)
- SITRA Vinkkejä kestävien tapahtumien toteuttamiseen – hiihtokilpailuista kokouksiin
- ISO 14 000 ympäristösertifikaattiin

SASKY

Kestävä johtaminen

Kestävän kehityksen asioiden johtaminen on toiminnan johtamista.

Johto:

- Otaa huomioon toiminnassaan ja päätöksissään ympäristöystävälliset toimintatavat.
- Toimii järjestelmällisesti sovittujen toimintatapojen mukaan.
- Viestii opiskelijoille, henkilökunnalle ja vanhemmille lukion kestävän kehityksen mukaisista arvoista osana muuta viestintää.

SASKY

Toimintaperiaatteet

Koulun tehtävänä on tukea opiskelijoita toimimaan oikein, itseään, toisia ihmisiä ja ympäristöä arvostaen.

Lukioiden kestävän kehityksen toimet koostuvat:

- Kestävän kehityksen arvojen ja asenteiden opetuksesta
- Energian säästämisestä.
- Kestävästä ruokailusta ja liikkumisesta.
- Kulutuksen vähentämisestä ja jätteiden synnyn ehkäisystä.
- Muista kestävän kehityksen ja luonnonsuojelun mukaisista toimintatavoista.
- Tiedottamisesta
- Kestävän kehityksen toimien arvioinnista

SASKY

SASKY

Kestävän kehityksen toiminnan arviointi

Kestävän kehityksen toimien tasoa määrittäessä otetaan ensisijaisesti huomioon toimintaa koskevat lait ja suositukset sekä opiskelijoiden, henkilökunnan ja huoltajien toiveet.

Kestävän kehityksen toimintaryhmä kerää joka vuosi kyselyllä tietoa ja ehdotuksia kestävän kehityksen mukaisesta toiminnasta opiskelijoilta ja henkilökunnalta .

Johto ja henkilökunta päivittävät kestävän kehityksen kasvatuksen tavoitteet ja päämäärät vuosisuunnitelmaan.

Mittarit:

Onko toteutettu kyselyä opiskelijoille kestävän kehityksen mukaisesta toiminnasta?

Onko henkilökunnalla kanava, mitä kautta he voivat tehdä ehdotuksia kestävän kehityksen mukaisista toimista?

SASKY

Tiedottaminen

- Viestinnällä varmistetaan, että kaikki toimivat yhteisten toimintatapojen mukaan.
- Kestävän kehityksen arvoista viestimällä maksimoidaan teoista saatava hyöty.
 - Johto viestii yhteisistä toimintatavoista ja tavoitteista henkilökunnalle koulun kokouksissa.
 - Henkilökunta viestii ilmastoon ja ympäristöön liittyvistä teemapäivistä ja aloitteista opiskelijoille ja tarvittaessa huoltajille.
 - Viestintään käytetään monipuolisesti kaikkia koulun käytössä olevia viestintäkanavia.

Mittarit:

Löytyvätkö SASKY:n kestävän kehityksen- ja ilmastotavoitteet intrasta?

Onko ne on käyty läpi koulun yhteisissä kokouksissa?

Onko ilmastoon ja ympäristöön liittyvistä toimista viestitty opiskelijoille ja heidän huoltajilleen Wilman kautta?

SASKY

SASKY

Kestävän kehityksen kasvatatus

Opetuksessa käytetään tieteellisen tutkimukseen pohjautuvia tilannekuvia ilmastonmuutoksesta ja kestävästä elämäntavoista. Johdon tulee tukea kaikkien aineiden opettajien koulutusta ja täydennyskoulutusta aiheista.

Opiskelijoita ohjataan myös ottamaan huomioon toimintansa seuraukset ja vaikutukset muihin ihmisiin ja ympäristöön. Opiskelijoita tuetaan rakentamaan myönteinen ympäristösuhde, samalla kun he oppivat tuntemaan ja arvostamaan elinympäristöään. Heitä ohjataan ymmärtämään omien valintojen, elämäntapojen ja tekojen merkitys paitsi itselle, myös lähiyhteisöille, yhteiskunnalle ja luonnolle. Oppituntien sisältöjen avulla ohjataan oppilaita kriittisiksi, eettisiksi ja ajatteleviksi yksilöiksi.

Opetusmenetelmät

- Opetuksessa hyödynnetään olemassa olevaa ilmaista materiaalia kestävä kehityksen kasvatukseen.
- Tarvittaessa opettajat osallistuvat kestävä kehityksen aiheita, kuten ilmastonmuutosta käsittelevään täydennyskoulutukseen.
- Lukiolaisille tarjotaan tarjolla olevia kestävä kehityksen teeman mukaisia verkkokursseja.

SASKY

SASKY

Kestävän kasvatuksen mittarit

Mittarit:

Löytyykö oppikirjoista ajantasaista ilmastonmuutokseen liittyvää materiaalia?

Kuinka monta ilmastoaiheista kouluvierailua järjestettiin?

Kuinka monta opettajaa vuoden aikana osallistui kestävän kehityksen mukaiseen täydennyskoulutukseen?

Kuinka monta lukiolaista osallistui ilmastonmuutosteemaisille kursseille?

SASKY

SASKY

Kestävän kehityksen toiminta/Ilmastoturit

Lukioilla toimii opiskelijoista koostuva kestävän kehityksen toimintaryhmä. Osallisuustoimintaan liittyvät rakenteet ja toimintamallit on luotu yhdessä ja niitä kehitetään jatkuvasti yhdessä nuorten kanssa. Yhdessä nuorten kanssa mietitään, mihin asioihin lähdetään aktiivisesti mukaan.

- Kestävän kehityksen toimintaryhmä osallistuu vähintään yhteen nuorten vaikuttamiseen ja osallistamiseen liittyvään tapahtumaan vuoden aikana.
- Kestävän kehityksen toimintaryhmä pyrkii tekemään vähintään yhden aloitteen ympäristön hyväksi lukuvuoden aikana
- Kestävän kehityksen toimintaryhmä pyrkii tekemään vähintään yhden tiedottamis- tai vaikuttamisteon ympäristön hyväksi lukuvuoden aikana.

SASKY

Toiminnan mittarit

Kuinka moneen nuorten vaikuttamiseen ja osallistamiseen liittyvään tapahtumaan osallistuttiin vuoden aikana?

Kuinka monta aloitetta tai käytännön ideaa vietiin lukuvuoden aikana eteenpäin?

Kuinka monta tiedottamis- tai vaikuttamistekoa tehtiin ympäristön hyväksi vuoden aikana (esim. julistekampanja tai aamunavaus)?

SASKY

SASKY

Teemapäivät

Koulussa järjestetään vähintään yksi kestävän kehityksen teemoihin liittyvä teemapäivä vuoden aikana. (Esim. ruokahävikki-päivä, sähkötön päivä, Älä osta mitään-päivä, kierrätyspäivä tai ilmastolakkopäivä)

Mittarit:

Kuinka monta ilmastoon ja ympäristöön liittyvää teemapäivää on toteutettu vuoden aikana?

SASKY

Tavaravaihtopäivä

Oletko aina halunnut päästä eroon käyttämättömistä tavaroistasi? Tuo maanantaina 24.4 mukanasi jokin tavara mistä haluat päästä eroon ja voit halutessasi vaihtaa sen johonkin toiseen. Vaihtopöydät sijaitsevat hallintorakennuksessa.

Tapahtuman järjestää lukion kestävän kehityksen kurssi

Energian säästö

Ilmastoviisas digiosaaminen on yksi tulevaisuuden taidoista.

Digilaitteiden käytön aikaisesta energiatehokkuudesta puhutaan paljon, kun taas valmistuksen aikaiset päästöt saattavat jäädä huomiotta: jopa 85 % kannettavan elektroniikan ilmastopäästöistä voi syntyä jo valmistuksen aikana.

Opettajien ja opiskelijoiden, tietoisuuden lisääminen päätelaitteiden energiatehokkaista käytötavoista, ohjelmistopäivityksistä ja korjattavuudesta on yksi osa koulun pedagogiikkaa.

[KOULUN_KORJAUSOPAS_Net.pdf \(koulunkorjausopas.fi\)](#)

SASKY

Ruoka

Ruoantuotanto ylittää jo monin paikoin luonnon kantokyvyn. Ilmastokriisiä ei voi ratkaista ilman puuttumista ruoan tuotantoon.

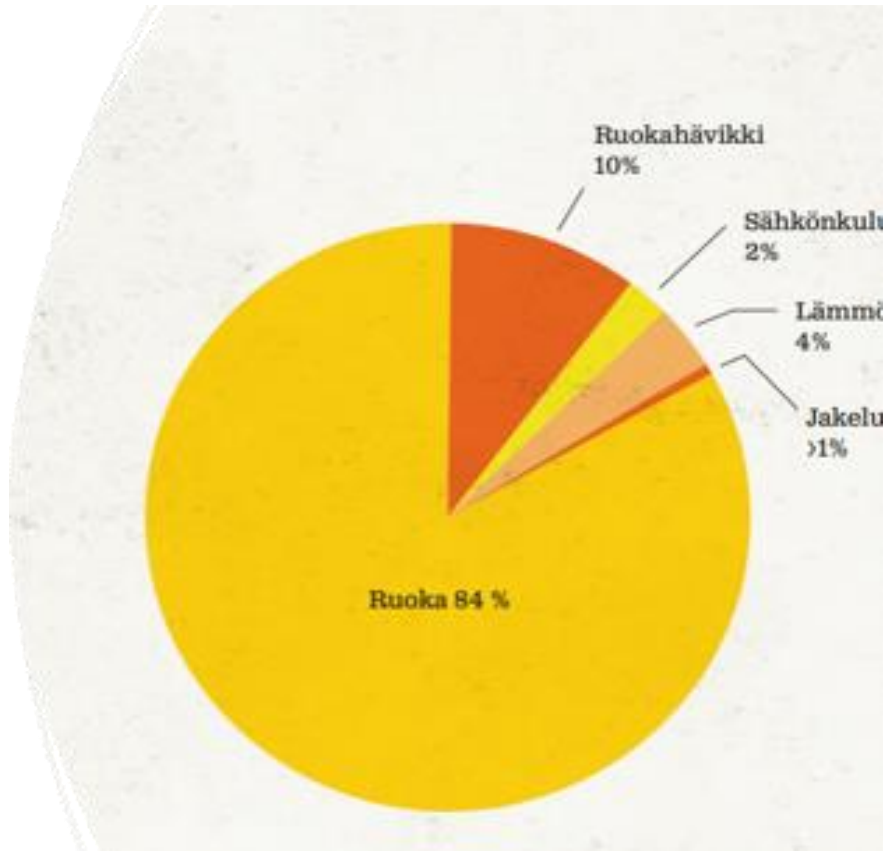
Ilmastolukiot- hankkeessa laskettiin, että Turun kouluissa tarjotun kasvisruoan keskimääräinen hiilijalanjälki on 0,34 kg CO₂e/annos ja liharuoan 1,46 kg CO₂e/annos.

Tulokset vahvistavat, että ruokapalveluiden päästöjä kannattaa pyrkiä pienentämään ennen kaikkea raaka-ainevalintojen ja hävikin kautta.

Lähde: [KOULUN_KORJAUSOPAS_Net.pdf](#)
([koulunkorjausopas.fi](#))

SASKY

SASKY

Liikkuminen/matkat

Vähähiilisen kulkuneuvon valinta on yksi merkittävimmistä tavoista vaikuttaa koulupäivän päästöihin – niin yksilönä kuin yhteisönä.

Lähde: [KOULUN_KORJAUSOPAS_Net.pdf\(koulunkorjausopas.fi\)](#)

- Pyritään kannustamaan opiskelijoita vähähiilisiin vaihtoehtoihin.
- Kuljetaan ryhmämatkat mahdollisimman vähähiilisesti, kuten joukkoliikennevälineillä, tilausbusseilla, kimpakyydeillä.

SASKY

Kulutuksen vähentäminen ja jätteen synnyn ehkäisy 1

Kiertotalous-käsitteen takana on tärkeä ajatus siitä, että hyvinvointimme on irrotettava uusien tavaroiden valmistamisesta. On jaettava, vuokrattava ja kierrätettävä.

- Pyritään pidentämään tuotteiden käyttöikää pitämällä tavaroista huolta.
- Ennen hankintoja pohditaan aina tarve: tarvitaanko uutta tuotetta vai käykö käytetty, lainattu tai palvelu tavaran sijaan.
- Jos materiaali on pakko hankkia, suositaan kestävästä ympäristömerkin saanutta tuotetta.
- Kaikki poistoon menevät tavarat ja materiaalit saatetaan uudelleenkäyttöön.
- Materiaali, jota ei voida käyttää uudelleen, kierrätetään.

SASKY

SASKY

Kulutuksen vähentäminen ja jätteen synnyn ehkäisy 2

Hankinnoissa huomioidaan aina ympäristöystävällisyys (= ympäristömerkinnät, ekotehokkuus, elinkaari), eettisyys ja hankinnasta riippuen Reilun kaupan tuotteet. Henkilökunnalla on tietämystä ympäristöystävällisistä hankinnoista. Hankinnoissa vältetään fossiiliperäisiä ja eläinperäisiä tuotteita.

Jätteen synnyn ehkäisy ja tuotteiden ja pakkausten kierrätettävyyden huomioidaan jo hankintoja suunniteltaessa. Sekajätettä syntyy vain vähän hyvin toimivan kierrätyksen ja ennakkoinnin ansiosta.

Toimipaikassa on huomioitu energiankulutuksen vähentäminen kaikessa toiminnassa. Laitteiden hankinnoissa huomioidaan energiansäästömahdollisuudet.

Mittarit:

Kuinka monta kertaa vuoden aikana on jouduttu tekemään uusia hankintoja?

Kuinka monta kertaa hankinnoissa on suosittu ympäristömerkin saanutta tuotetta?

SASKY

SASKY

Kokoukset ja juhlat

- Kokouksissa hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan etätyömahdollisuuksia, koska etätyö vähentää liikkumisen tarvetta. Henkilökuntaa kannustetaan päästöttömään liikkumiseen.
- Vähennetään ennakolta materiaalin ja ruoan ympäristövaikutuksia. Suositetaan kasvisruokaa.
- Mietitään etukäteen, mihin viedään jäljelle jäänyt ruoka.
- Jos vain mahdollista, suunnitellaan tapahtuman aikataulu ja sijainti siten, että paikalle pääsee joukkoliikenteellä, kävellen tai polkupyörällä.
- Juhlatilaisuuksissa pyritään välttämään kertakäyttöastioita.

Mittarit:

Kuinka monta kokousta järjestettiin kokonaan tai osittain etäyhteyksin?

Kuinka monta kertaa vuoden aikana on jouduttu käyttämään kertakäyttöastioita?

Kuinka monta kertaa vuoden aikana on tarjottu vain kasvisruokaa sisältäviä tuotteita juhlatilaisuuksissa?

SASKY

Toiminnan arviointi

Vuosittain tarkistetaan, onko käsikirjaa pystytty noudattamaan. Johto arvioi ympäristötoimien tasoa suhteessa tavoitteisiin kyselytutkimuksin ja havainnoimalla.

-Johto sisällyttää koulukeskuksen kokouksiin kohdat, joissa käydään läpi ympäristötavoitteiden toteutuminen.

Arviointi kirjataan osaksi vuosisuunnitelmaa.

SASKY

SASKY

Linkkejä lukion kestävän kehityksen kasvatuksen materiaaleihin

[Etusivu - Koulun korjausopas](#) Hyviä vinkkejä kestävän kehityksen opetukseen lukioissa.

[Etusivu - MAPPA.fi](#) Kestävän kehityksen kasvatukseen laajasti toimintavinkkejä.

[Climademy](#) | Kansainvälinen ilmastokasvatuksen hanke lukioissa, tutkimustietoa.

SASKY

